

4:A EDUARD ALBERTS EGNÄHEMSOMRÅDE

BESKRIVNING AV KULTURMILJÖN

År 1880 kom ingenjör Eduard Leopold Albert och hans fru Maria Petrowna till Trollhättan genom en semesterresa. De blev genast förtjusta i staden och bosatte sig på Strömsberg. Albert var ingenjör med särskild inriktning på järnvägar och broar och lockades troligtvis till staden av den industriella utveckling som Trollhättan genomgick.

Markerna väster om älven hade länge varit obebyggda och svåråtkomliga men när Oscarsbron stod klar år 1889 öppnades möjligheten för bostadsbebyggelse även på den västra sidan om älven. Bebyggelsen uppfördes först utan ordnade förhållanden och utan en tanke på framtiden. Albert beslöt sig därför för att köpa upp de marker som anslöt till Strömsberg för att här anlägga en egnahemskoloni för arbetare.

Kvarteren följde ett rutnätsmönster med två tomter i bredd och en gatubredd på huvudgatorna på 13 meter. Tomterna kunde antingen arrenderas eller köpas, beroende på bosättarens ekonomiska situation. Bostadshusen uppfördes i 1½ - 2 våningar med ljusa oljemålade fasader och sadeltak. Dekorativa utsmyckningar uppmuntrades liksom inglasade verandor. I många av de lite större bostadshusen utnyttjades bottenvåningen för butikslokaler. Oftast inrymde huset flera lägenheter och på gården fanns olika typer av uthus och i bland även gårdshus, som i vissa fall användes som bostad under tiden man blev färdig med bygget av egnahembostaden.

Genom kvarteren, mellan de mötande tomtränserna anlades rensningsgränder för att underlätta renhållningen i området. Utmed dessa gator låg avträden, uthus, sophus, svinhus med mera. Ett för tiden avancerat dräneringssystem för att avhjälpa avfall och slaskvatten anlades vid rensningsgränderna med slaskbrunnar på gårdarna. I området uppfördes även gemensamhetsanläggningar så som samlingslokaler, tvätter, kyrka och skola.

Bostadshuset på Ran 3 har genom varsam renovering återfått ett ursprungligt utseende. På fastigheten Ägir 7 är butikslokalen i bottenplan bevarad och inrymmer idag kontor. Den renoverade slaskegatan i kv. Frigga har återfått sitt forna utseende.

Idag präglas Alberts egnahemsområde främst av de energieffektiviserande åtgärder som började genomföras under 1950-talet och som fortsatte under 1970-talet. Fönster och dörrar byttes ut och fasader tilläggsisolerades. Nya material så som eternit ersatte handhyvlad panel och lövsågade dekorationer vid fönster, glasverandor och dekorativa gavelrösten försvann snabbt. När bilen trädde in i samhället anpassades gatunätet och tidigare trädalléer, dammar och parkanläggningar togs till stor del bort. Ett ständigt arbete pågår för att återskapa ett Strömslund som det en gång såg ut, men mycket av den ursprungliga karaktären och upplevelsen har för alltid gått förlorad.

MOTIV

Området är av betydelse för Trollhättans bebyggelsehistoria och till viss del av nationellt intresse som Sveriges första planerade egnahemskoloni för arbetare. Flera byggnader i miljön har genom ovarsamma renoveringar och till- och påbyggnader, främst under mitten av 1900-talet, förlorat sitt enskilda värde vilket även starkt påverkat upplevelsen av miljön. Kvar finns den välgestaltade totalbilden av en egnahemskoloni som trots förändringar fortfarande till viss del går att utläsa genom bevarade strukturer.

Gemensamhetsanläggningar, butiker och rensningsgränder är värdefulla för miljön och synliggör Eduard Alberts sociala ingenjörskonst och framsynthet i stadsplanering. Tillsammans med en väldokumenterad historia och en relativt välbevarad struktur berättar miljön någonting om människans vardagsliv i Strömslund under förra sekelskiftet och 1900-talets början.

Ovan syns några exempel på byggnader som genomgått varsamma renoveringar där hänsyn tagits till den ursprungliga karaktären och ett originalutseende eftersträvat. Heimdal 5, Yngve 3, Yngve 7 och Ran 1.

Äldre vy över Strömslund med kv. Yngve och Visbur närmast i bild. Källa: Innovatum bildarkiv

GÄLLANDE SKYDD

År 2003 upprättades en ny detaljplan (1488D-K7/2003) över området med tydliga varsamhets- och skyddsbestämmelser för samtliga byggnader i området. Planen syftade till att slå vakt om karaktären i Strömslund samt att ge riktlinjer för hur området med varsam hand kan förändras utan att de kulturhistoriska värdena går förlorade. Bebyggelsen är skyddad med q1, q2, k1, k2 och k. Samtliga murar inom planområdet är skyddade med q3. I området gäller även utökad lovplikt och särskilda begränsningar av markens byggande.

INGÅR OCKSÅ I

Området har tidigare uppmärksammats i Älvsborgs läns museums kulturhistoriska byggnadsinventering från 1981 där endast ett fåtal byggnader ansågs kulturhistoriskt värdefulla. I kulturmiljöprogrammet från 1992 klassas tio byggnader som kulturhistoriskt värdefulla.

ÅTGÄRDER

Dekompletterande åtgärder som uppmärksammades i samband med att området fick en ny detaljplan år 2003 bör ses över. Bland annat planlades det för plantering av träd och ny gatubelysning längs Kapellgatan, Naglumsgatan och Hjärtumsgatan. Även återställande av förgårdsmark, som under 1950-talet asfalterades, tas upp i planbeskrivning som en framtida åtgärd. Man har också föreslagit en ny parkanläggning på Dammgatan där den tidigare branddammen låg. Kommunen bör ta ställning till hur man i framtiden ska arbeta med dessa frågor.

Uthusen och de miljöer som visas upp ut mot gatorna har betydelsefulla miljöskapande värden och bidrar till upplevelsen av kulturmiljön. Dessa miljöer är viktiga att särskilt arbeta med för att skapa ett levande stadsrum med spännande vyer.

FÖRHÅLLNINGSSÄTT

Områdets ursprungliga struktur och karaktär ska vara ledande vid eventuella förändringar i kulturmiljön. Grönområden ska bevaras eller ersättas av likvärdig miljö med växtlighet.

Det är värdefullt att områdets blandstruktur och småskalighet får vara kvar och att bostäder, butiker, verksamheter och gemensamma anläggningar finns kvar i miljön.

Bebyggelse ska bibehålla volym, form och karaktär samt underhållas och renoveras med material och metoder som befintligt eller vad som traditionellt sätt tidigare använts.

Eventuella till- och påbyggnader samt komplementbyggnader ska anpassas efter miljön och alltid underordna sig befintlig bebyggelse avseende höjd och volym. Byggnation placeras lämpligast på baksidan. Takkupor ska inte tillkomma.

Uthus och gårdshus ska bevaras och underhållas med material som ursprungligen användes. Särskilt värdefulla är de uthus som ligger i anslutning till en rensningsgränd eller som är uppförda i två våningar.